

NAGY ANITA APOLLÓNIA

EGY OMLADOZÓ HÁZ, MELYNEK ZEGZUGAIBAN ÚJJÁÉLED A MÚLT

Ruff Orsolya: *Volt egy ház*

■ Csirkelábú baziliszkus? Tényleg ő az egyetlen, aki a ház összes titkát ismeri? Helyet változtató kandalló? Egy beomló fal? Visszatérő nyöszörgő hangok? „Olvashatatlan”, megsárgult levelek és kopott naplóbejegyzések? Egy kulcs, ami egyetlen zárat sem nyit? Nana miért rezzen össze, ha valamit a házzal kapcsolatosan említenek? Ki rajzolta a jeleket a diófába, és ezek miért nem vezetnek sehova? Meg aztán: mit akar ez a bicegő, félszemű kalóz, aki folyton itt téblábol? Talán szövetkezik a mindig pedáns, sunyi Babi nénivel? Ilyen és hasonló jellegű kérdéseken morfondírozik Emma, a tizenkét éves kiskamasz, a *Volt egy ház* című regény főhőse.

Az újságíró, műfordító és szerkesztő Ruff Orsolya *A zöld macska titka*¹ című meseregényével 2018-ban lépett be a gyermekirodalmat művelők sorába. A mű kislánya tizedik születésnapjára készült, és oly nagy sikernek örvendett, hogy azóta trilógiává nőtte ki magát.² Kislánya generációjának kezét a szerző a háromkötetes alkotásának lezárásával azonban nem engedte el, hiszen jelen regényével a kiskamaszokat invitálja az omladozó ház rejtelseinek felderítésére, ezzel együtt a transzgenerációs történetek puzzle-darabjainak kirakására.

A *Volt egy ház* olyan természetközeli, elszigetelt világot idéz, amely szinte teljes mértékben mentes a külvilágból érkező ingerektől. Mindezt meg is teheti, mert a burkon belül rengeteg teendő akad, ami nemcsak a ház felújítását övező, lépten-nyomon korlátokba ütköző folyamatra vonatkozik, hanem a felszín alatt rejtőzködő titkok felderítésé-

re is. A regény főszereplője, Emma tizenkét éves kiskamasz, aki édesanyja halála után költözik az omladozó házba. Ezt természetesen nem egyedül teszi, hanem szűk családi körével együtt: édesapjával, anyai nagymamájával, Nanával és két totyogó testvérével, Kamillával és Áronnal. A házat övező titkok felderítésének folyamatát szinte deus ex machina módon el is kezdheti Emma és vele együtt az olvasó. A szerző nem kerülgeti sokáig a forró kását: már regénye felütésénél elszórja mórzsáit, amelyek azon nyomban felkeltik érdeklődésünket a megoldandó rejtélyek sora iránt. Ezek felsejlése tehát párhuzamosan történik a ház felújításával: „A házat évek óta nem lakja senki. [...] A ház évtizedes lakói ugyanis megbújnak, beleolvadnak a környezetükbe és arra várnak, hogy jöjjön valaki és felfedje a titkaikat.” (6.)

Hősnőjének megalkotásában Ruff Orsolya a kiskamaszkorra jellemző életkori sajátosságokkal operál. Szimpatikussá teszi főszereplőjét, kihasználva a gyermek- és a kamaszkor közti átmenetre halmozottan jellemző kíváncsiságot („Emma érezte, hogy a kíváncsiságtól bizseregni kezd a fejbőre.” – 23.) és az ezzel járó kalandvágyat, illetve kihívások keresését („...ha megint naplót vezetne, akkor mindent megjegyezne. Nem melleleg pedig feljegyezhetne minden gyanús jelet. Így csinálják az igazi nyomozók is, nem? Sosem lehet tudni, mi vezet majd eredményre.” – 53.). Azonban nem huny szemet a tizenkét évesek tipikus vonása, az ismeretlentől való gyakran jelentkező féle-

lem felett („A meleg tavaszi napsütés ellenére Emma megborzongott. Elhúzódt az ablaktól.” – 29.) sem. Továbbá, figyelembe veszi a szimbolikus világképben való gondolkodást, amely ideig-óráig jellemzi még a kiskamaszok gondolatvilág („Ilyenkor azt képzelte, hogy a kert felett lebeg.” – 25.).

Az életszakasz jellegzetes ambivalens ismérveivel: a családhoz való kötődéssel, de ezzel egy időben az önállóságra való törekvés mezsgyéjén mozogva („Az ikrek összerendeztek a babakocsiban és sírni kezdtek. Emma felsóhajtott, de tulajdonképpen boldog volt. [...] Mosolyogva hajolt fölējük...” – 23.; „Emma hiába mondta, hogy ő már nem gyerek, hanem kamasz és tapasztalati úton kell megismernie a lakóhelyét.” – 98.) sugalmazza a szerző, hogy a határok áthágásának néha pozitív hozadéka is lehetnek, például barátokra tehát szert a tinédzser, vagy éppenséggel felfedheti a családja generációin átívelő titkokat. Mindezt azonban nem didaktikus célzattal vagy értékítéletet közvetítő szándékkal teszi, hanem rábízva olvasójára a számára kifizetődő személyiségjeggyel való azonosulást.

A szereplők sorából erőteljes női karakterek emelkednek ki, amelyek közvetett vagy közvetlen módon alakítják a történet kifutását. Nana, Emma anyai nagynénje, a kislány édesanyjának halála után egyetlen női példakép maradt a tinédzser számára. Ennek megfelelően, Nana kellő szigorral, kedvességgel és gondoskodással próbálja jó útra terelni az unokáját. Mindez azt eredményezi, hogy a kiskamasz szorosán kötődik nagymamájához és követendő mintaként tekint rá, noha olykor cinkostársként tekint rá tervei megvalósítása érdekében. Kiegyensúlyozott kapcsolatukat szemlélteti a következő leírás: „Cinkosan hátrapillantott, és megszorította az öregasszony kardigánján a legelső gombot. Emma és nagymamája szavak nélkül értették egymást. A lány néha úgy érezte, mintha egy titkos jelrendszert használnának, amelyet rajtuk kívül nem érthet senki sem. Nana most sem szólt egy szót

sem, csak előre nyújtotta erős, ráncos kezét...” (9.)

Az erős karaktervonások és pozitív attitűd felmutatása ellenére a szerző nem elfogult a női karaktereket illetően, és a mesékre hajazva beemeli a gonosz mostoha szerepét, amely ezúttal apa testvéreként, azaz nagynéniként ölt testet. A mindig pedáns, tökéletesen kicicomázott, kosztümöt és magas sarkú cipőt viselő Babi néni mindenáron el szeretné adni a „romhalmazt” (7.), és ezzel együtt megakadályozni, hogy testvére abba beköltözzön családjával. A legpiszkosabb, folyamatot megakadályozó, hátsó intézkedések szemtanúja lehet a fiatal olvasó, aki könnyűszerrel elmondhatja majd a történet befejezésével, hogy nem szeretné, ha a csakis a saját érdekeit szem előtt tartó, folyamatosan kritizáló és hátsó szándékkal felűző Babi néni lenne a nagynénje.

A női karakterekkel ellentétben, a férfiak nem kapnak annyira hangsúlyos szerepet a műben. Ennek ellenére sarkításoktól mentes a leírásuk, illetve döntő módon befolyásolják a titkok felderítését. Vince bácsi, azaz a *kalóz*, a legkomplexebben megformált mind közül. Mindig a legváratlanabb szituációkban bukkan fel, mindenről tud, Nanával és apával jó viszonyt ápol, sőt ő válik a ház kertészévé, emellett a ház felújításában is részt vesz. Emma számára a történet nagy részében kiismerhetetlen figura, és ennek következtében a kislány ambivalens, de leginkább ellenszenves attitűddel viszonyul az idős szomszédhoz. A kertész halláskárosodásának fényre derülése után a kislány számára minden arckifejezés, mozdulat és tett magyarázatra lel, és olyannyira jó kapcsolatot alakít ki az öreg úrral, hogy az, a mesebeli segítőkhez hasonlóan, jó tanácsokkal látja majd el őt a rejtélyek felderítésének folyamatában. Ennek eredményeképp lehull a lepel a múltban történekről.

Gyula bácsi az angyalbőre bűjt ördög, aki némi anyagi juttatásért cserébe szövetkezik Babi nénivel, és kiderül, hogy nem is olyan kétbalkezes, mint amilyennek mutatkozik a ház körüli

feladatok végrehajtásában. Karaktere megkerülhetetlen a történetben, hiszen nélküle nem omolna le a fal, és tárulna fel a paradicsommadaras szoba, ami döntő fontossággal bír a puzzle-darabok összerakásában, továbbá nem kerülnének felszínre Babi néni sunyi intézkedései, amelyek a ház felújítását gátolják, és annak eladását célozzák.

A mérnöki végzettséggel rendelkező apa éjt nappallá téve azon dolgozik, hogy minél rövidebb idő alatt felújítsa és otthonossá varázsolja a házat, így érthető okokból kifolyólag, nem kap kiemelkedően fontos szerepet a titkok felderítésének folyamatában.

Szerkezetileg a regény a kiskamasz olvasók életkori sajátosságaira apellálva, rövid fejezetekre tagolódik, amelyek egy prologus, illetve epilógus keretei között kapnak helyet. A huszonhét rövid fejezet napló- és levélrészletekkel bővül ki. Ezek, Emma fejlődéstörténetén kívül, bevezetik a tinédzserkorába és a vele kapcsolatos történésekbe. A felnőtt jellemének kiderítése Emma titokfeltárása mellett, képezhet egy újabb rejtélyt a kiskamaszok számára, hiszen a gyerekek (Emma és Félix) is vezetnek naplót, emiatt a valódi személytől eltérítő jellege is lehet azoknak. A rövid, érdekesítő és feszültséggel telített fejezetek mellett a figyelem és érdeklődés felkeltését szolgálják az illusztrációk, amelyek jelzésértékűek. A mindenik fejezet előtt megjelenő, látszólag sárkány alakját öltő mitikus lény jelzi egy újabb fejezet kezdetét, valamint felerősíti azt a képzetet, hogy a rejtély megoldásához csupán általa lehet eljutni. A kötetben belül elkülönített naplóbejegyzések, levelek és táviratok sajátos köntöst kapnak, amelyek

■ JEGYZETEK

1. Ruff Orsolya: *A zöld macska titka*. Manó Könyvek, Bp., 2018.
2. Ruff Orsolya: *A zöld macska és a titkos átjáró*. Manó Könyvek, Bp., 2019 és *A zöld macska és a hét domb kincse*. Manó Könyvek, Bp., 2020.
3. Anne Frank: *Anne Frank naplója*. Park, Bp., 2022.

elősegítik a tinédzser olvasók értelmezését. Az említetteken kívül nem mehettünk el a borító magával ragadó külalakja mellett sem. A középen elhelyezkedő ház utalhat a felújításra váró, titkokkal telített családi fészekre, amely generációkon át menedéket nyújtott a családnak, ugyanakkor rámutathat Emma kedvenc meséjére, *Csipkerózsikára* is. Az egzotikus madár, a levél, a könyv, a toll, valamint a sárkánykígyó a rejtély megoldásához hozzásegítő eszközöket/csatornákat sejteti.

A történet olvasója a titkok felderítése közben könnyen ráismerhet a Grimm-fivérek meséire, amelyek említés szintjén: „Mintha *Holle anyó rázta volna ki a dunyháját*, gondolta magában.” (63.) „Így érezhették magukat a királyi udvarban a mesebeli emberek, amikor *Csipkerózsika* ujját megszurta az orsó.” (117.), vagy motívumrendszerükben kapnak helyet (ház, amely hosszú éven át őrző titkok őrzője; kert mint élet-szimbólum, sárkány mint félelmetes gonosz; gonosz mostoha, jóságos apa; segítő szereplők). A tájékozottabb olvasó mindemellett felismerheti Anne Frank³ történetét is a naplóbejegyzések és levelekből kibontakozó felnőtt gyerekkorának ismertetése révén.

Ruff Orsolya *Volt egy ház* című kötete olyan család-, fejlődés-, és megszelídített detektívregény, amely a tizenkét éves kiskamasz, Emma fejlődés- és gyászfeldolgozó történetét kíséri végig az omladozó családi ház felújításával és a transzgenerációs puzzle-darabok kirakásával párhuzamosan. A kirakós számtalan meglepetéssel és a második világháború eseményeire való utalással várja a lelkes és kíváncsi, Emma mellé szegődő, nyomozó olvasókat.